

ЕТАПИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В КАНАДІ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Досвід Канади є важливим як для федеративних держав, так і для країн, що мають характерні особливості регіонального розвитку, де існує наявність автономного утворення в унітарній державі та поліетнічних регіонів, а також присутня необхідність забезпечення паритету етнічних груп та регулювання міжрегіональних відносин. Це підкреслює значення дослідження правового досвіду Канади щодо діаспор та подальшу теоретичну розробку. Своєрідність та складність етнічних проблем потребують нових підходів до їх вирішення. Значний внесок у вирішення цих питань зробила українська діаспора Канади, яка належно відстоювала свої права та гідність в країні перебування і має там достатньо велику вагу на державному рівні, авторитет і повагу. В останнє десятиліття XIX — першій половині XX ст. внаслідок глобальних соціально-політичних потрясінь, пов'язаних з двома світовими війнами та поразками національно-визвольних рухів, сотні тисяч українців у небачених масштабах і темпах охопила хвиля еміграції як процес вимушеного чи добровільного виїзду населення країни до інших держав з метою тимчасового або постійного проживання. Проблеми, що пов'язані з етнокультурними відмінностями в багатокультурних чи поліетнічних суспільствах, потребують нормативного регулювання, особливо з питань націоналізму, імміграції, багатокультурності та прав корінного населення. В 60-х рр. XX ст. відбулося різке загострення етнічних проблем у Канаді, багатьох поліетнічних державах тощо. Деякі дослідники дійшли висновку, що таке загострення закономірне внаслідок індустріального розвитку. Починаючи з того часу, почалися пошуки нових підходів до вирішення проблем взаємодії з іноетнічним населенням, а особливо актуальними вони стали у 1970–1980-х рр. Враховуючи полінаціональний характер українського суспільства, корисним і доречним є досвід Канади, де присутня велика кількість осіб українського походження та існує великий досвід розв'язання міжетнічних проблем державою на законодавчому рівні. Українська спільнота Канади зуміла позитивно інтегруватися в іноетнічне суспільство країни, водночас зберегти свою самобутність та виступити надійним партнером України у провадженні внутрішніх реформ та вдосконалень зовнішньополітичних позицій. Корисним для поліетнічної Української держави є канадський політико-правовий досвід та суспільна практика здійснення однієї з найбільш толерантних політик у світі — політики багатокультурності (див. наприклад [1–3]).

Одним з недостатньо досліджених в українській та зарубіжній юридичній науці є аналіз становлення, функціонування та правового статусу діаспори, наявність якої стала невід'ємним атрибутом сучасного світового порядку. До середини 80-х рр. XX ст. ця проблема не користувалась особливою. В Україні

ці аспекти слабо вивчались, оскільки тривалий час на офіційному рівні не визнавався як український уряд в екзилі, так і наявність української діаспори як в Канаді, так і в інших країнах. Коли розпочався процес оформлення самостійної української юридичної науки, то відбувся своєрідний синтез усіх відомих до цього часу правових теорій (з явною перевагою нормативного підходу) і потім — пристосування класичних правових категорій до пояснення української дійсності.

Виклад теоретичних проблем діаспори як спершу історії правових вчень, підібраних подеколи досить хаотично, а потім — як способу синтезу основних правових підходів і певних дефініцій зводить українську позицію до простого реферативного викладу висновків певних західних шкіл.

Метою статті є проаналізувати історико-правовий стан і розвиток української діаспори в Канаді в дослідженнях різних авторів, а також встановити етапи її розвитку.

Стаття базується на працях як вітчизняних, так і закордонних вчених, які написані в різні часи, в різних державах (за формуванням етнонаціональної політики). Відсутність української етнотрибунальної школи є основною складністю при проведенні дослідження правових питань. Методологічна криза, яка стала прикметною ознакою правових, політологічних та історичних праць періоду незалежності України, звичайно досить суттєво впливає на осмислення становлення та розвитку діаспори. Проте вирішальну роль у поляризації наукових уявлень справляє не вона, а зміна державної історичної парадигми, багатополарність політичного мислення і, як наслідок, одночасне практикування в науковому просторі множини різних доктрин, які прийшли на зміну колись єдиній радянській доктрині.

На сьогодні намітилась і посилилась тенденція актуалізації наукових досліджень проблеми зародження та розвитку концепцій прав національних меншин і діаспори та відповідно формування на основі цих концепцій правових норм щодо забезпечення прав української діаспори. Інтерес до цієї проблеми зумовлений принаймні двома чинниками: прагненням діаспори утвердити та захистити свої права, а також зародженням та формуванням міжнародно-правових норм та національного законодавства щодо регулювання відносин діаспори.

Термін «українська діаспора» зазнав певної історичної трансформації. Як свідчать дослідники, термін «діаспора», традиційно вживаний у 20–30-ті рр. ХХ ст., у 80-ті перетворився на «закордонне українство». До останнього віднесено і тих автохтонних українців, котрі через різні історичні причини опинилися поза сучасними кордонами України [4]. У цьому контексті всіх українців у зарубіжжі об'єднують терміном «закордонне українство», що відображено у національній програмі співпраці з діаспорою [5].

Загальну історію дослідження проблеми у західній науковій літературі можна поділити на наступні періоди:

Перший етап (ХІХ–ХХ ст.) — усвідомлення необхідності осмислення та регулювання відносин та прав (індивідуальних і колективних) національних меншин як уособлення діаспори. Напрацювання теоретичного матеріалу. Ви-

рішення питання стосовно інтернованих осіб українського походження в роки Першої світової війни.

Другий етап (20–30-ті роки ХХ ст.) — поява великої кількості праць, присвячених історії української діаспори в Канаді та необхідності правового регулювання її становища особливо в контексті подій після Першої світової війни.

Третій етап (40–50-ті рр.) — осмислення участі української діаспори у Другій світовій війні та вирішення проблеми переміщених осіб та їх прибуття до Канади, розвиток концепцій захисту колективних прав національних меншин у міжнародному праві.

Четвертий етап (50–80 ті рр.) — дослідження конституційно-правових аспектів вирішення проблеми імміграції та громадянства українців Канади, аналіз політико-правового врегулювання Конгресом проблем денатуралізації та депортації української діаспори в Канаді.

П'ятий (90-ті роки і до тепер) — розробка теорій сприяння розвитку закордонного українства, його зв'язку з державою походження.

Загалом, праці вітчизняних та закордонних вчених, які тією чи іншою мірою стосуються вивчення діаспори, можна поділити на групи:

— праці, які розглядають національну та етнічну ідентичність, прагнення етнічних груп до збереження самобутності, що виражається у формуванні суспільно-політичних об'єднань для захисту своїх інтересів в іноетнічному середовищі;

— праці, які досліджують історію поселення та проблеми суспільно-політичної і культурної інтеграції українців у поліетнічне суспільство Канади, де основним предметом вивчення виокремлюється українська діаспора Канади.

За останнє десятиріччя в усьому світі опублікована значна кількість праць (і не тільки в галузі юриспруденції), що стосуються питань національних меншин і діаспори зокрема. В останню чверть ХХ ст. на Заході вийшли монографії із проблем захисту меншин, що належать відомим вченим юристам — Себастьяну Барчу, Іссе Бокатоле, Франческо Капоторті, Феліксу Ермагоре, Кристофу Гютерману, Райнеру Хофману, Отто Кіммініху, Еріху Пірхеру, Патріку Торнберрі та іншим; відповідні розділи про національні меншини містяться, звичайно, і в наукових працях по міжнародному праву більш загального характеру. Відзначимо, що у них відображені суспільні відносини та юридичні норми, що існували в період цих досліджень, а також, їхні автори вивчали не стільки статус меншин як таких, скільки питання їхнього захисту. Зрозуміло, що термін «захист» може розглядатися й у вузькому, і в широкому значенні слова. З одного боку, під захистом розуміється процес реалізації права на звернення до компетентних державних органів (насамперед до суду), а також здійснення інших правомірних дій для припинення наявних правопорушень, тобто для захисту «у вузькому розумінні». З іншого боку, у широкому розумінні — це будь-які заходи загальної і приватної превенції, спрямовані на попередження протиправних діянь й усунення причин, що їх породжують. При науковому аналізі ситуації в сфері правового регулювання і юридичного захисту прав національних меншин (діаспори) широке трактування згаданої категорії неми-

нуче приводить до відволікання уваги дослідника від самого об'єкта захисту; остання перетворюється в мету, а не засіб забезпечення сукупності прав, якими володіє (або повинна володіти) діаспора. Не можна не бачити, що вивчення цілого ряду правовідносин, пов'язаних з меншинами, переважно через призму захисту, зумовлено, насамперед, офіційною політико-правовою доктриною великих держав, які вже при конструюванні «версальської системи» аргіюги виходили з думки про неминучість майбутніх порушень новими незалежними державами Центральної та Східної Європи декларованого ними принципу рівності саме стосовно національних меншин. Тим більше, такий підхід був обґрунтований у зв'язку із Другою світовою війною, коли нацистський режим провів фізичне винищення цілих народів, а союзники по антигітлерівській коаліції здійснювали масові депортації людей, відсортованих за національною ознакою.

Різні оцінки й тлумачення базованих на цій доктрині національних конституційних і міжнародних правових норм стали невід'ємними атрибутами праць, присвячених проблемам національних меншин. У них містяться висновки, що національні меншини споконвічно не володіли й не володіють рівним з іншими народами правовим статусом. Саме у зв'язку із цим меншини завжди повинні перебувати в «стані оборони», для чого їм необхідні не тільки засоби захисту, а і якийсь особливий, специфічний захист, який іншим народам не потрібен. Однак гласне визнання цієї обставини привело б до необхідності адекватних змін у юридичній науці й практиці, що вкрай складно, оскільки зачіпаються політичні інтереси держав чи міжнародної спільноти взагалі. Внаслідок цього, частина вчених обмежувалася складанням проектів документів, описом діючих правових актів і пошуком формулювань, що базуються на офіційно встановлених нормах, не піддаючи аналізовані правовідносини теоретичному та історико-правовому осмисленню.

Українська етнічна група Канади як предмет наукових розвідок вітчизняних вчених виокремила порівняно недавно, тому досі залишається недостатньо вивченою. Більшою мірою це питання досліджене науковцями Канади — здебільшого українського походження.

Чи не найважливішим джерелом інформації про досягнення діаспори в різних галузях є «Енциклопедія українознавства», ґрунтовна колективна праця науковців діаспори під керівництвом В. Кубійовича [6]. Найбільшим науковим доробком західної української діаспори, здійсненим завдяки кооперації Канадського інституту українських студій при Альбертському університеті з Канадською фундацією українських студій та науковим товариством ім. Т. Шевченка (Сарсель), стала англomовна п'ятитомна «Encyclopedia of Ukraine», яка була перекладена і надрукована в Україні [7].

Окремо виділимо історичні праці з цієї проблеми. За визнанням багатьох дослідників україно-канадської проблематики фундаментальними у цьому напрямку є праці канадського історика Михайла Марунчака [8]. У багатотомній «Історії українців Канади» відображений широкий спектр суспільно-політичного життя канадських українців.

Процес інтернування та втрати українців досліджується у публікаціях канадського науковця Богдана Кордана «Ворожі іноземці, в'язні війни: інтернування в Канаді в роки Великої війни» [9]. Варто виокремити його працю у співавторстві з Крейгом Маговскі «Не захищене і не політичне право: інтернування та українсько-канадське визнання», де, окрім самих подій 1914–1920 рр. та їх причин, автори аналізують складний процес визнання урядом Канади факту інтернування як такого, що мав місце в історії країни [10].

Прихильне ставлення до української діаспори з боку федерального уряду Канади сформувалось внаслідок їх допомоги у мобілізації зусиль у Другій світовій війні. За переконанням ряду дослідників саме участь українських добровольців з боку Канади, збір фінансової допомоги воюючій Європі у воєнний час визначили зростання впливу та інституціоналізацію української діаспори [11].

В той же час проблеми репатріації, діяльність українців щодо переконання федерального уряду Канади прийняти переміщених осіб з Європи, значну частину яких складали українці, котрі не бажали повертатися з німецьких таборів до СРСР, докладно описано в книзі дослідника Л. Луцюка «У пошуках місця: українські переміщені особи, Канада і міграція пам'яті» [12].

Відзначимо праці, присвячені діяльності Конгресу українців Канади (КУК). Перш за все, слід згадати дослідження, підготовлене Петром Кондрою, «Конгрес українців Канади: огляд півсторічного лідерства», в якому здійснюється огляд п'ятдесятирічної діяльності КУК [13]. Автор деталізує діяльність КУК, виокремлюючи його основні цілі та успішність виконання поставлених завдань. У цьому огляді розкрита не лише внутрішня суспільно-політична діяльність КУК, а й зовнішні пріоритети по відношенню до України. Це одна із перших спроб виокремити КУК як предмет дослідження, а не просто елемент загальної історії українців в Канаді.

Дослідження вітчизняних науковців доречно аналізувати згрупувавши їх за хронологічно-ідеологічним критерієм на такі три групи: праці дорадянського періоду, праці радянського періоду та праці часів незалежності України.

У дорадянські часи національні питання постали у дослідженнях О. Бочковського [14], В. Даневського [15], М. Драгоманова [16]. Т. Зіньківського [17]. Їх праці започаткували дослідження проблеми національних меншин і діаспор і заклали підвалини концепцій прав меншин, зокрема.

Правовий захист національних спільнот одним із перших почав розробляти Всеволод Даневський, праці якого були широко відомі в Європі та перекладені багатьма мовами. Значно раніше за О. Бауера та К. Ренера він зацікавився проблемою політико-правового регулювання етнонаціональних відносин і запропонував цілу низку нових підходів та концепцій [15].

М. Драгоманов у конституційному проекті «Вільна спілка» започаткував ідеї щодо засад національного та міжнародного права національних меншин («іноплемянних колоній»). Недарма М. Вебер вважав «твори М. Драгоманова основоположними для будь-якого трактування національних проблем» [18]. Видатний вітчизняний фахівець у галузі конституційного права М. Орзіх за-

значав, що драгоманівський ідеал розв'язання національного питання був доволі близький до ідеї персонально-національної автономії [19].

Т. Зінківський у праці «Молода Україна, її становище і шлях» [17] (1990 р.) ретельно проаналізував політико-правовий статус етнонаціональних спільнот у багатьох країнах світу та Україні та висловив ряд цікавих ідей та концепцій щодо правового регулювання етнонаціональних відносин.

За радянських часів заперечувалися права національних меншин, особливо колективні, тому деякі використані автором праці цього періоду цікаві у етнічно-культурно-соціологічному аспектах. Певний інтерес також викликали видані в СРСР праці Б. Александрова [20] та В. Кроткова [21], які стосуються захисту прав національних меншин у Лізі націй. Досі немає спеціальних видань, присвячених аналізу системи захисту індивідуальних і колективних прав національних меншин Ліги Націй. Щоправда, це питання частково ставиться і розглядається в дисертаціях та монографіях В. Мицика [22], В. Нікітюка [23] та М. Товта [24], а також у публікаціях інших дослідників.

У період незалежної України констатуємо досить скромні досягнення щодо розробки проблематики діаспори. Проблему висвітлення витоків і життєдіяльності закордонного українства, його зв'язків з незалежною українською державою досліджують такі вчені як В. Безуглий [25], М. Вівчарик [26], В. Євтух [27], Ф. Заставний [28] та ін. Прикметним явищем останніх років є перехід ряду дослідників на позиції етноцентризму, який до того ж має виразні орієнтації і теоретико-методологічну залежність від закордонних наукових центрів.

Доволі цікавими уявляються пошуки окремих науковців у напрямку створення якісно нових, зокрема, екзистенційних концепцій етногенезу, виходячи з пріоритетності суб'єктності життєдіяльності етносів [29].

Суспільствознавці краще за інших розуміють, що розбудова нової держави і відповідного їй суспільного організму вимагає певної ідеологічної основи (частиною якої є державна історична парадигма), спроможної зцементувати багатополлярне суспільство, піднести окремі його складові над корпоративними інтересами і цінностями заради спільної мети. Попри всю бажаність для національно-демократичних сил виокремити в якості вісі сучасного українського державотворення українську національну ідею (з огляду на чисельне переважання українців), скоріше за все в найближчому майбутньому внаслідок гостроти соціально-економічних проблем вона не зможе виконувати цю функцію. Виникнення ж сучасної вітчизняної школи етнодержавознавства, започаткованої Ю. Римаренком, зумовило формування нової національно-державницької парадигми суспільного розвитку [30–32].

Питанням формування етнополітики в Україні, визначенню її теоретико-методологічних та концептуальних засад присвячена праця О. Антонюка [33]. Політико-правові засади етнонаціональної політики розглядають В. Скуратівський, О. Палій та Е. Лібанова [34]. Вони обґрунтували, що правові засади етнонаціональної політики відображають особливості функціонування національної правової системи, спрямованої на юридичне закріплення правового статусу суверенних держав, територій, послідовне втілення в життя конститу-

ційного принципу рівноправності громадян незалежно від расової та етнопонаціональної приналежності, вільне самовизначення людини будь-якої національності. Ці автори наголошують на необхідності більш повного відображення в законодавстві принципу рівності представників усіх національностей перед законом; недопущення в судовій практиці випадків, коли з метою спрощення судової процедури ігнорується такий важливий конституційний принцип, як ведення судочинства з урахуванням національної мови; удосконалення законодавства з метою підвищення політичного, соціального, виховного значення закону, посилення його ролі як важливого фактора зміцнення міжетнічної єдності суспільства, правової, етнопонаціональної культури.

В Україні з 1994 р. функціонує Інститут досліджень діаспори, який здійснює велику науково-видавничу роботу, але його публікації носять переважно довідково-інформаційний характер. Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою національного університету «Львівська політехніка» проводить представницькі наукові конференції, але суто теоретичні і правові проблеми там розглядаються вкрай рідко.

Проблеми реалізації прав національних меншин на сучасному етапі досліджуються і зарубіжними, зокрема російськими, ученими. Так, першим комплексним науковим дослідженням правових проблем захисту прав національних меншин на теренах СНД є монографія А. Абашидзе «Захист прав меншин за міжнародним і внутрішньодержавним правом» [35] (1996 р.). У ній проаналізовано проблеми захисту прав національних меншин на національному та міжнародному рівнях. Автор охарактеризував основні проблеми та перспективи розвитку захисту прав національних меншин за міжнародним правом, проаналізував окремі питання національно-культурної автономії.

Проблеми охорони та реалізації прав національних меншин за міжнародним правом розглянуто у праці чеського науковця Г. Шеу «Охорона національних меншин за міжнародним правом» [36] (1998 р.). Комплекс питань про правовий статус національних меншин охарактеризовано в монографії російського науковця С. Юр'єва «Правовий статус національних меншин (теоретико-правові аспекти)» [37] (2000 р.). У ній розглянуто питання взаємозв'язку статусу меншин із рівнем безпеки в Європі, викладено організаційно-правові форми їх інституціалізації, окремі проблеми національно-культурної автономії, запропоновано шляхи вирішення багатьох проблем, пов'язаних із правовим статусом національних меншин.

Висновки. Таким чином, встановлено, що у вітчизняній правовій науковій думці відсутні дослідження історико-правових аспектів становлення, розвитку української діаспори в Канаді, що, безумовно, посилює нагальну необхідність вивчення та формування теоретичного підґрунтя державної політики України щодо зарубіжного українства.

Література

1. Василенко А. М. Історико-правове розуміння діаспор та національних меншин // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. — Чернівці : Червона Рута, 2007. — Вип. 402. — С. 18–23.

2. Василенко А. М. Аксіологія права: багатокультурність та діаспори в Канаді // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. — О.: Юрид. л-ра, 2008. — Вип. 40. — С. 313–317.
3. Василенко А. М. Правова держава та канадська багатокультурність: теоретико-правове уявлення // Сучасний вимір держави та права: зб. наук. пр. / за ред. В. І. Терентьєва, О. В. Козаченка. — Миколаїв: Ліон, 2008. — С. 311–312.
4. Лазебник С. «Чи все закордонне українство є діаспорою?» // Голос України. — 2006. — Голос., № 19). — С. 4.
5. Про Національну програму «Закордонне українство на період до 2005 року»: Указ Президента України від 24 верес. 2001 р. // Офіційний вісник України. — 2001 р. — № 39. — Ст. 1758.
6. Енциклопедія українознавства: в 10 т. / голов. ред. В. Кубійович. — Париж; Нью-Йорк: Молоде життя, 1954–1989. — 4016 с.
7. Енциклопедія української діаспори. В 7 т. Т. 4 / Наук. т-во ім. Т. Шевченка, ПАІ України; голов. ред. В. Маркус. — К.; Нью-Йорк; Чикаго; Мельбурн, 1996. — 250 с.
8. Marunchak M. H. The Ukrainian Canadians: A History / Michael H. Marunchak. — Winnipeg: Ukrainian Free Academy of Sciences, 1970. — 792 p.
9. Kordan S. B. Enemy Aliens, Prisoners of War: Internment in Canada during the Great War / Bohdan S. Kordan. — Montreal & Kingston: McGill-Queens University Press, 2002. — 202 p.
10. Kordan S. B. A bare and impolitic right: internment and Ukrainian-Canadian redress / Bohdan S. Kordan, Craig Mahovsky. — Montreal & Kingston: McGill-Queen's University press, 2004. — 96 p.
11. On Guard for Thee: War, Ethnicity, and the Canadian State, 1939–1945 / [ed. by: N. Hillmer, V. Kordan, L. Luciuk]. — Ottawa, 1988. — 282 p.
12. Luciuk L. Searching for Place. Ukrainian Displaced Persons, Canada, and the Migration of Memory / Lubomyr Y. Luciuk. — Toronto: Univ. of Toronto Press, 2000. — 576 p.
13. Kondra P. A. Ukrainian Canadian Committee. Ukrainian Canadian Congress: A Review of Half a Century of Community Leadership / P. A. Kondra. — Winnipeg: UCC, 1993. — 102 p.
14. Бочковський О. Вступ до націології / О. Бочковський. — К.: Генеза, 1998. — 144 с.
15. Дашевский В. П. Системы политического равновесия и легитимизма и начало национальности и их взаимной связи. Историко-догматическое исследование / В. П. Дашевский. — СПб.: Тип. Р. Голике, 1882. — 334 с.
16. Драгоманов М. «Вільна спілка» — «Вольный союз». Спроба української політико-соціальної програми. Збір і пояснення Михайла Драгоманова // Драгоманівський збірник. «Вільна спілка» та сучасний український конституціоналізм / за ред. Т. Г. Андрусика. — Л.: Світ, 1996. — С. 7–72.
17. Зінківський Т. Молода Україна, її становище і шлях // Політологія. Кінець XIX — перша половина XX ст.: хрестоматія / за ред. О. І. Семківа. — Л.: Світ, 1996. — С. 33–46.
18. Українська державність у XX ст. Историко-політологічний аналіз / В. Адамський, Б. Андрусик, С. Бистрицький [та ін.]; ред. О. Дергачов. — К.: Політ. думка, 1996. — 435 с.
19. Орзіх М. Науково-прикладне значення спадщини М. Драгоманова для перспектив державного устрою сучасної України // Драгоманівський збірник. «Вільна спілка та сучасний український конституціоналізм / за ред. Т. Г. Андрусика. — Л.: Світ, 1996. — С. 16–20.
20. Александров Б. А. Гарантия прав национальных меньшинств Лиги Наций // Международная жизнь. — 1928. — № 3. — С. 58–66.
21. Кротков В. Права национальных меньшинств на Лозанской конференции // Международная жизнь. — 1923. — № 1–2. — С. 62–71.
22. Мицик В. В. Права національних меншин у міжнародному праві / В. В. Мицик; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К.: ВШ «Київський університет», 2004. — 287 с.
23. Нікітюк В. О. Статус етнонаціональних меншин (порівняльно-правний аспект) / В. О. Нікітюк. — К.: Форт-М, 1996. — 186 с.
24. Товт М. М. Міжнародно-правовий захист національних меншин (тенденції сучасного розвитку) / М. М. Товт. — Ужгород: ІВА, 2002. — 160 с.
25. Безуглий В. В. Регіональна економічна та соціальна географія світу: посібник / В. В. Безуглий, С. В. Козинець. — К.: Академія, 2003. — 688 с.
26. Віпчарик М. М. Українці в світі: східна і західна діаспора // Український історичний журнал. — 1993. — № 11–12. — С. 57–68.
27. Євтух В. Б. Українці за межами України // Історія України: нове бачення: у 2 т. / за заг. ред. В. А. Смолія. — К.: Україна, 1996. — Т. 2.

28. Заставний Ф. Д. Українська діаспора : розселення українців у зарубіжних країнах / Ф. Д. Заставний. Л. : Світ, 1991. — 120 с.
29. Степико М. Т. Філософсько-методологічний аналіз становлення та буття етнопатріотичних спільнот : дис. ... д-ра філос. наук : 23.00.05 / М. Т. Степико ; Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАНУ — К., 1998. — 332 с.
30. Національно-державне будівництво. Концептуальні підходи, сучасна наукова література / Ю. І. Римаренко, І. Ф. Курас, Ю. С. Шемчученко [та ін.]. К. : Довіра, 1999. — 559 с.
31. Нація і держава: теоретико-методологічний та концептуальний аналіз. Кн. 1 / Ю. Римаренко (ред.) ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корсцького, Донецький ін-т внутр. справ при Донецькому держ. ун-ті. — К. ; Донецьк, 1998. — 392 с.
32. Мала енциклопедія етнодержавства / за ред. Ю. І. Римаренка ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корсцького НАН України. К. : Довіра ; Генеза, 1996. — 942 с.
33. Антопюк О. В. Формування етнополітики української держави: історичні та теоретико-методологічні засади : монографія / О. В. Антопюк ; Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. — К. : ДАККІМ, 1999. — 282 с.
34. Скурратівський В. А. Соціальна політика / В. А. Скурратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова. К. : Вид-во УАДУ, 1997. — 360 с.
35. Абашидзе А. Х. Защита прав меньшинств по международному и внутригосударственному праву / А. Х. Абашидзе. — М. : Права человека, 1996. — 476 с.
36. Scheu H. C. Ochrana narodnostnich mensin podle mezinarodniho prava / H. C. Scheu. — Praha : Karolinum — nakladatelstvi Univerzity Karlovy, 1998. — 100 s.
37. Юрьев С. С. Правовой статус национальных меньшинств (теоретико-правовые аспекты) / С. С. Юрьев. М. : Эдиториал УРСС, 2000. — 368 с.

Анотація

Василенко А. М. Етапи розвитку української діаспори в Канаді: історико-правовий аналіз. — Стаття.

В роботі проаналізовано історико-правовий стан і етапи розвитку української діаспори в Канаді в дослідженнях різних авторів, а також встановлено етапи її розвитку. Дослідження розвитку української діаспори в Канаді автор поділяє на п'ять етапів: з кінця ХІХ ст. і до тепер. Із аналізу великої кількості публікацій визначено реальний стан проблеми. Доведено, що у вітчизняній правовій науковій думці відсутні дослідження щодо історико-правових аспектів становлення та розвитку української діаспори в Канаді, яка є світовим законодавчим лідером в галузі розвитку діаспор. Це, безумовно, посилює необхідність вивчення та формування теоретичного підґрунтя державної політики України щодо зарубіжного українства.

Ключові слова: українська діаспора Канади, законодавство, етапи розвитку, правовий статус, дослідження, закордонне українство.

Аннотация

Василенко А. М. Этапы развития украинской диаспоры в Канаде: историко-правовой анализ. — Статья.

В работе проанализированы историко-правовое состояние и этапы развития украинской диаспоры в Канаде в исследованиях различных авторов, а также установлены этапы развития диаспоры, которые автор разделяет на пять этапов: с конца ХІХ ст. и по настоящее время. Из анализа большого количества публикаций определено реальное состояние проблемы. Доказано, что в отечественной правовой научной мысли историко-правовые аспекты становления и развития украинской диаспоры в Канаде исследованы слабо. При этом Канада является мировым законодательным лидером в области развития диаспор. Это, безусловно, усиливает необходимость изучения и формирования теоретического базиса государственной политики Украины в отношении зарубежного украинства.

Ключевые слова: украинская диаспора Канады, законодательство, этапы развития, правовой статус, исследования, заграничное украинство.

Summary

Vasylenko A. M. The stages of Ukrainian diaspora development in Canada: historical legal research. — Article.

The historical legal state and the stages for Ukrainian diaspora development are analysed. The history of Canadian Ukrainian diaspora development is divide into five stages by author: from the last years of XIX century to now time. It is shown that number of publications about Ukrainian diaspora development in Canada to domestic legal scientific literature was not enough though Canada well known as a world legislative leader in the field of diaspora development. As at result it is necessary to study and to form of theoretical basis for Ukrainian public policy to foreign Ukrainians.

Keywords: Ukrainian diaspora in Canada, legislation, development steps, Ukrainian law status, research, oversea Ukrainians.